

Ikusgune

Gasteizko LGTBI+fobiaren aurkako behatokia
Observatorio contra la LGTBI+fobia de Vitoria-Gasteiz

2023. URTEAN

**Gasteizen sexu-orientazioaren eta
genero-identitatearen aurka izandako
gertakariei buruzko**

VII. IKUSGUNE TXOSTENA

**VITORIA
GASTEIZ**
green capital

Ayuntamiento
de Vitoria-Gasteiz
Vitoria-Gasteizko
Udala

Gasteizko Udalak diruz lagundu du proiektu hau, baina erakunde onuraduna da edukiaren erantzule bakarra.

00

Sarrera

4. Orr

01

Egungo testuingura

6. Orr

02

Metodologia

9. Orr

03

Gertakariak

11. Orr

04

Eztabaida eta ondorioak

23. Orr

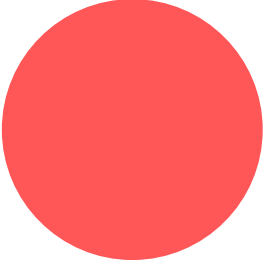
05

Kolaborazioak

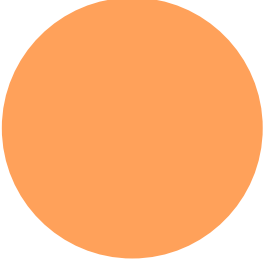
28. Orr

AURKIBIDEA

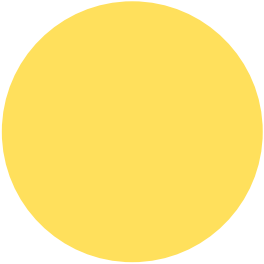
OO. SARRERA

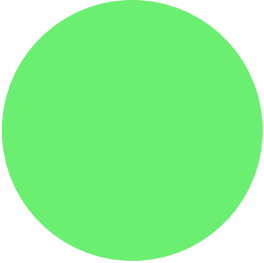
Ikusgune txosten honetan 2023an ezagututako datuak jasotzen dira, eta Gasteizen eta Arabako lurralde osoan ezagutu ditugun indarkeriak aurkezten dira. Badakigu gure tokiko errealitateak, desberdintasun esanguratsuak dituzten arren, askoz ere testuinguru sozio-politiko zabalagoen eraginpean daudela.

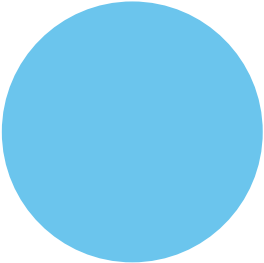
2024an Ikusguneren bosgarren urteurrena ospatzen dugu. Ikusgune Gasteizko LGTBI+ mugimenduan garatutako proiektua da eta Gasteizko Udalarekin konpromisoa hartu du LGTBI+fobiaren aurkako lankidetzeta-etapa bat hasteko eta LGTBI+ pertsonen ahalduntze feminista bultzatzeko. 5 urte eta 7 txosten sortu ondoren (Lumagorri HATen lehen bi txostenak Udalarekin lankidetzan egin ziren, Ikusgune 2019an behatoki gisa sortu aurretik), ikus daiteke LGTBI+ pertsonen aurkako indarkerien behaketa Ikusgune abian jarri baino askoz lehenago hasi zela.

Ikusguneren bost urteko ibilbideari esker, arreta handiagoa jarri dugu LGTBI+fobiaren ezagutzan: gertakari bat erregistratzeko gutxieneko adierazleen definizioaren ondoren, 2018an Bartzelonako Behatokiaren Estatuko I. Topaketan adostutakoak hain zuzen, eta Ikusgunek 2021ean geroztik, 4 gradutan mailakatu dira gertakariak. Eraso fisikoa, diskriminazioa, gorroto diskurtsoa eta zisherosexismoaren erreproduktzioa. Era berean, eta LGTBI+ herritarrengan beldurrik ez sortzeko, ezagutzen ditugun gertakarien kopurua ahalik eta zorrotasun handiena lortzeko asmoz, honako ideia hau finkatu nahi izan dugu: ezin dugu baieztatu indarkerien gorakada baten aurrean gaudela, indarkerien ezagutza handiago baten aurrean baizik. Hori salaketa poliziala edo publikoa egiteko beharrezkin gero eta kontzientziatuago dagoen LGTBI+ kolektibo baten sintoma da.

Ezin dugu ahaztu LGTBI+ kolektibo guztiek ez dietela indarkeriei modu berean aurre egiten, ezta indarkeria horiek modu berean jarduten dutela ere. Hori dela eta, jasotako gertakari gehienak homofobia- eta transfobia-kasuei dagozkie, baina ezin dugu ahaztu lesbianen kolektiboaren indarkeria eta genero ez-bitarreko pertsonen ikusezintasuna; izan ere, pertsona horiei ez zaie legerian haien existentzia aitortu ere egiten eta, berrikuntza gisa, VII. Ikusgune txosten honek kolektibo horren errealitateak ikusaraztearen alde egiten du. Gainera, garrantzitsua da aipatzea gorroto-ekintzek ez dutela modu estankotan funtzionatzen. Arrazakeria edo serofobia dira LGTBI+ pertsonen jasan behar dituzten beste indarkerietako batzuk.

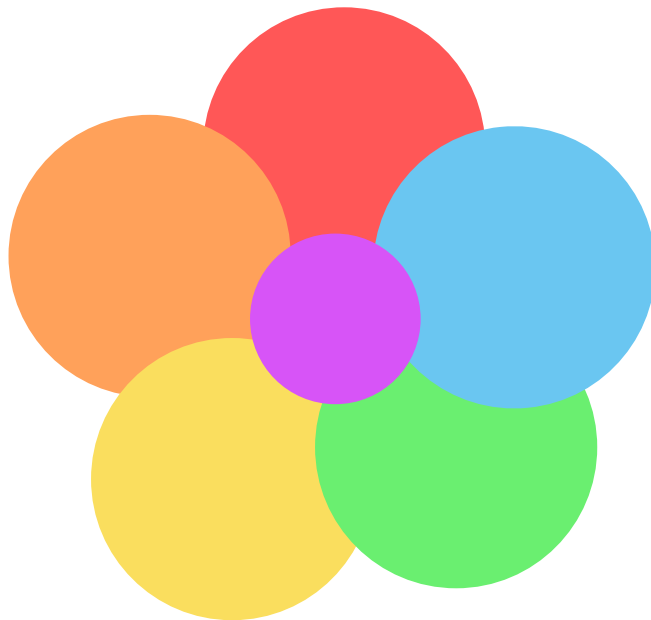

Segurtasun ezaren eta beldurren sentsazioak saihesteko asmoz, azpimarratu behar dugu Gasteizko bizilagunek askotan adierazi dutela indarkeria matxistarik gabeko udalerrri baten alde daudela, eta indarkeria horiei aurre egiteko aliantzak gero eta handiagoak direla. Gure udalerrian askotan geratu da agerian LGTBI+fobiaren aurkako jarrera. Dena den, aukera aprobetxatu nahi dugu Blusen eta Nesken Batzordeak urtez urte berritzen duen konpromisoa adierazteko, Ikusgunerekin harremanetarako bideak zabaltzeko, baita kuadrilletan bertan LGTBI+fobia geldiarazteko egiten duten etengabeko lana ere. Ikusgunetik zorientzen diegu

eta Blusen eta Nesken Batzordearen berdintasun taldeari esker ona ematen diogu.

VII. Ikusgune txosten honetan, 2023an zehar ezagututako datuak aurkezteaz gain, hausnarketarako ekarpena ere egin nahi dugu. Ikusguneren gertakarien txostenetan ohikoa den bezala, oraingoan ere bi kolaborazio ditugu, Ikusgunek eta behatokira hurbiltzen diren pertsonak helarazi dizkiguten kezken arabera aukeratuak. Bi kolaborazio esanguratsu aurkezten ditu, bai Ikusgunerako, bai mugimendu feministaren eta LGTBI+ mugimenduarentzat. Lehenengoa **Bilgune Feministaren ekarpena da, indarkeria lesbofobia eta lesbianen ikusezintasuna aztertuz. Bigarrena Iki Yos Piña Narváez aktibistaren lana da. Tranzestralitateen gaia jorratzen du,** genero ez-bitarrako identitateak ez onartzearen esparruan dauden genero-identitateei buruzko eztabaidarako ekarpen gisa.

Azkenik, ahalduntze-ariketa gisa, LGTBI+ pertsonak gonbidatu nahi ditugu ikusgarriak izaten jarrai dezaten, gure bizitzako arlo bakoitza okupa dezaten (familiak, ikastetxeak, lanpostuak, espazio publikoak...), aurpegia eta gorputza jartzen jarrai dezaten guztiontzako gizartea eraikitzeko.

01. EGUNGO TESTUINGURUA

Trans mugimenduen borroka biziak lege-aldaketak eragin ditu: nahiz eta oraindik goiz izan haien eragina aztertzeko, kolektibo horren eskubideak gehiago aitortu dituzte. Eskubideen aurrerapen horrek neurri handiko gorrotoa eragin du, batez ere sare sozialetan transmititzen dena, nahiz eta espazio publikoetan ere ikusten den. Onartu behar dugu erresistentzia horiek legea abian jarri ondoren, egitateen bidetik, adierazpen transfobo asko baretu egingo zirela ulertzen zuen edozein pronostikotatik kanpo zeudela.

Testuinguru horrek markatu du 2023 urtea, Estatuko eta Euskal Autonomia Erkidegoko legeriak onartzeak, bai eta haiekiko erresistentziek ere. Trans legeak uzten duen agertokia azertu nahi izan dugu, sare sozialak gezurretan aritzeko tresna gisa erabiltzea eta gorroto-diskurtsoak, oro har, LGTBI+ kolektiboari begira artikulatzen ari direnak.

Lege berrien onarpena eta ezarpena

2023an nabarmengarria izan da *Otsailaren 28ko 4/2023 Legea, trans pertsonen berdintasun erreal eta eraginkorrerako eta LGTBI pertsonen eskubideak bermatzeko legea*, onartu eta indarrean jartzeagatik, kolektiboarentzako eskubideen konkista gisa. Era berean, Madrilgo Erkidegoko trans legearen eta LGTBfobiaren aurkako babes integralaren legearen indargabetze kezkarria ikusi dugu. Indargabetze hori, EAEn jarduten duten talde politiko gehienetan ikusitako espirituaren aurkakoa bada ere, LGTBI+ eskubideetan lehen atzerakada markatu du estatuan, eta aurrekari arriskutsu bat erakusten du.

4/2023 Legea aplikatu ondoren, haren ezarpenak zailtasun eta atzerapen batzuk izan ditu, eta nabarmenenak Gurutzetako ospitaleko Genero Identitateko Unitatekoan (GIU) eta erregistro zibiletan izan dira. Gasteizko Erregistro Zibilari dagokionez, urteko lehen erdian ikusi ditugu lege berriaren edukiari, atzerapenei eta hitzorduei dagozkien zailtasunak. Arazo horien ondorioz, pertsona eta familia batzuek gertuko erregistroetara jo behar izan zuten Burgosko probintzian. 2023ko bigarren erdian egoera aldatu egin zen eta erregistroko izena eta generoa aldatu nahi duten trans pertsonentzat izapidea sinplifikatu zen, burokrasia ahalik eta lasterren arintzen saiatuz. Erregistroko langileek emandako erraztasun horiek oso positiboak izan diren arren, gaur egun oraindik zaila da izapide hori egiteko web bidezko hitzordua lortzea.

LGTBI+ mugimenduen borroka eta, bereziki, trans kolektiboenak, eraldaketa soziala bultzatu dute, kolektibo horren diskriminazioaren aurka urratsak ematea ahalbidetu duena. *4/2023 Legea* ezartzea eta *otsailaren 15eko genero-identitateagatik ez baztertzeari eta trans pertsonen eskubideak aitortzeari buruzko 4/2024 Legea* ezartzea ezinbesteko neurriak dira trans kolektiboarentzat eta funtsezkoak dira pertsona horien duintasuna berrezartzeko. Hala ere, gaur egun jarraitzen dute baliabide eta jarrera kontserbadoreek lege horien inguruan dituzten erreakzioak eta horiek zalantzan jartzeak arazoak suposatzen ditu. Era berean, adierazi behar dugu oraindik osatu gabeko legeak direla, genero ez-bitarreko identitateak ez baitira aintzatesten.

Sare sozialak

laz adierazi genuen bezala, *otsailaren 28ko 4/2023 Legea* onartu zenean, liskar- eta erreakzio-giro handia sortu zen, batez ere sare sozialetan¹. Legea onartu arren, oraindik ere ohikoa da zalantzan jartzea LGTBI+ pertsonen eskubideak eta, bereziki, trans pertsonenak.

FELGTBI+en 2023ko “Twitterreko gorroto-diskurtsoak”² txostenean jasotzen den bezala, txioen artean transfobia mezu ugari aurkitzen ditugu: sotilenetatik hasi eta gorroto-diskurtsoa argi eta garbi goraipatzen dutenetaraino, ustezko kultura-gerra batean LGTBI+ kolektiboa etsai politiko gisa ikusten dutenetaraino. Hori ILGA Europe-k egindako “Annual review of the human rights of lesbian, gay, bisexual, trans and intersex people covering the period of january to december 2023”³ lanean oinarritzen da. Bertan, trans pertsonen aurkako erretorikaren erabilera interesatua adierazten da politikoki, eta hori LGTBI+ pertsonen bizitzako hainbat esparruetan aurreiritzietan islatzen da.

Praktika sotilenen artean, adibidez, sealioning izenekoa dago, hau da, ustezko ezjakintasunetik etengabe zalantzan jartzea, sareetan ikus daitezkeen LGTBI+ pertsonak higitzeraino. Bot-ak, kontu automatizatuak eta gezurrezkoak, erabiltzen dira ere sareetan gorroto-mezuak zabaltzeko. Gorroto-mezuei dagokienez, mota guztietakoak daude: batetik, “txiringuito” feministen edo LGTBI+ delakoen salaketak, elkarte horiek egindako lana gutxien baitute; eta, bestetik, patologizazioa eta kolektiboa pedofiliarekin lotzeko ahalegina.

Kontserbadore eta ultraeskuindar kutsuko jarrera erreakzionario ezagunez gain, espazio batzuk sortu dira, gorroto- eta dehumanizazio-diskurtsoak aurkezten dituztenak, batez ere trans pertsonenak. Talde horiek queer teoriari kritika eginez normalizatzen dituzte beren praktikak berez sexu biologiko faltsu binario baten ikuspegi esentzialista eta transfobia zabaldu nahi dutenean, giza eskubideak edo LGTBI+ errespetatzen dituen edozein jarreraren aurkako ikuspegia. Jarrera horiek TERF (trans exclusionary radical feminism) izena dute, eta bereziki kaltegarriak dira; izan ere, alderdi feministako esparruteorikobaten ondoren, trans eskubideak eta identitateak ezabatzea helburu duten gorrotozko diskurtsoak aldarrikatzen dituzte. Jarrera horiek jarrera trans-barneratzaileen, interseksionalen edo transfeministen aurkakoak dira, eta Ikusgune eta Gasteizko Mugimendu Feministak defendatzen dutenaren kontrakoak. Jarrera transfeminista horiek defendatzen dutenez, LGTBI+fobia indarkeria matxistaren eta patriarkalaren parte gisa ulertu behar da, hura desegin eta arazoaren erroetik aurre egin ahal izateko.

Jarrera horiek askotan zigorrik gabeko lehen urratsa dira sareetatik kanpoko eraso egiteko. Era berean, elkarrekintza mota horrek eragin negatiboa du LGTBI+ pertsonen osasun mentalean, eta zuzenean jazarpen-kanpaina gisa eratu daitezke. Horren ondorioz, kolektiboko pertsona askok sareetatik kanporatuta sentitzen dira eta orduan sare horietan eraiki ahal izan lezaketan laguntza-sare kolektiboak galtzen dituzte.

Gorrotoa

Gertakarien artean, LGTBI+fobiko pintadak aurkitu ditugu. Anekdotaz edo xehetasunez haratago, komeni da horiek gertatzen diren testuingurua aztertzea: hauteskunde-ziklo batean egindakoak dira, horietako bat alderdi politiko bati eta adierazpen serofoboetara lotuta, eta gorroto-diskurtsoak ugaritzen ari diren testuingurua. Ez da kointzidentzia bat; eskuin eta ultra eskuin barruko posizionamendu argi bati dagokio, LGTBI+ pertsonak eta, bereziki, trans pertsonak identifikatuz, ustezko “gerra kultural”

1 [Ikusgune txostena 2022](#)

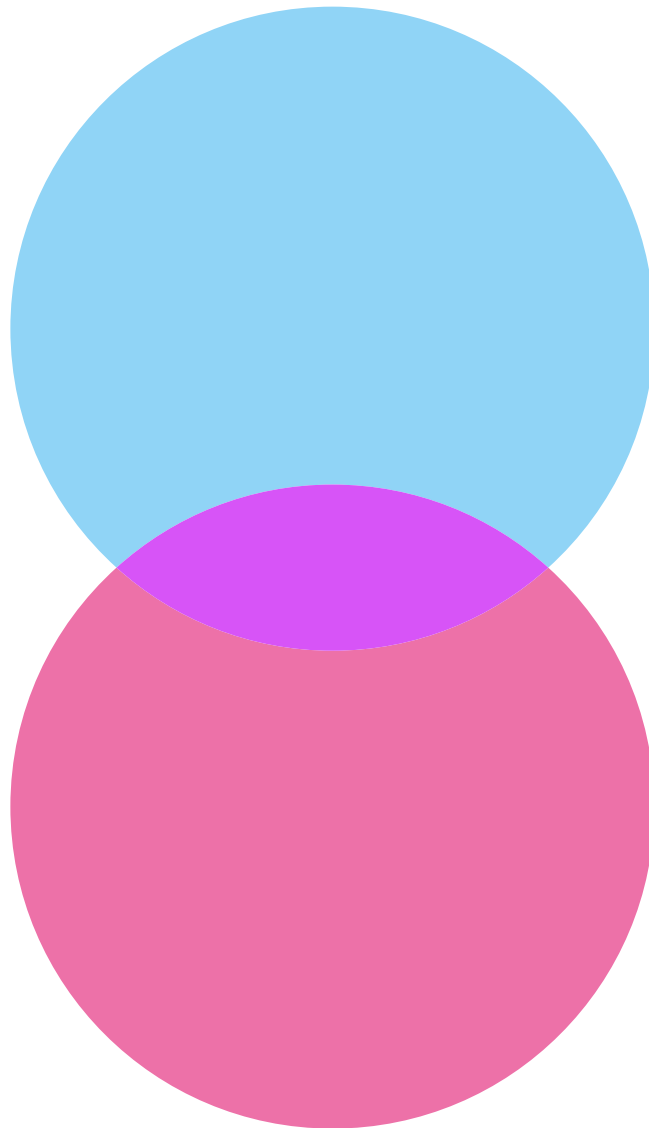
2 [Discursos de odio en Twitter](#)

3 [Annual review of the human rights of lesbian, gay, bisexual, trans and intersex people covering the period of january to december 2023](#)

baten barruan etsai natural gisa, eta horrek guztiak balio du. Posizionamendu horiek sare sozialetan sortu ziren, batez ere lehen Twitter bezala ezagutzen zen sarean.

Azken urteotan, gorroto-diskurtsoak nabarmen ugartu dira; transfobiarekin eta LGBTI+fobiarekin oso lotuta daude. Zentzu batean, ezker woke bati aurre egitea proposatzen duen eskuin "alternatibo" baten jarrerak aurkezten dira, eta TERF jarrera batzuk, berriz, berehala ezartzen dituzte aliantzak eskuinetan. Bi sakoneko gai bat partekatzen dute: sistema zisheterosexuala goraitzea, existentzia esentzialista eta natural biologiko gisa. Talde horiek, bakoitzak bere etiketaren pean, sistema sexu-generikoa zalantzan jartzen duen edozein jarrera etsaitzat jotzen dute.

Nabarmendu beharko genuke, jarrera transfobo agerikoena izanik ere, kolektibo transbartzertzaile horiek trans pertsonenganako gorrotoa erabiltzen dutela diskurtsoan eragina izateko eta, ondoren, gainerako LGBTI+ kolektiboaren edo emakumeen eskubideei erasotzeko. Era berean, ikusten dugu horrelako diskurtsoen inpunitateak, lehenik eta behin, trans pertsonen osasun mentalari eragin diezaiokeela, eta, bigarrenik, gorroto-diskurtso horien ondorioak islatzen direla eta horien ondorioz pertsona horiek sareetatik kanporatzen direla eta, neurri handiagoan, haien aurka sortutako ikusezintasuna, barregarritasuna, arbuioa eta estigma handitzen dela.

O2. METODOLOGIA

Ikusgunek beste behatoki batzuek LGTBI+fobiaren aurka aplikatutako ohiko metodologia aplikatzen du. Horren arabera, kontuan hartu behar dira leku jakin bat, une jakin bat eta pertsona jakin bat ezagutu ditzakegun gertakarietan. Era berean, gure arretaren lurralde-eremura mugatzen gara, Gasteiz izanik, Arabako lurralde osora bideratutako ikuspegiarekin.

Balio handia ematen zaio elkarrizketa pertsonalari gertatutakoaren xehetasun gehienak ezagutzeko. Gertakari baten berri eman den kasu guztietan, Ikusgunen gertatutakoa kontatzeko aukera eskaini da. 37 kasu ezagunetatik 16tan egin dira elkarrizketa pertsonal horiek. Beste 16 kasutan, ez da beharrezkoa izan elkarrizketa. Hiru aldiz pertsonak ez dira hitzordura joan, eta bitan ez da elkarrizketa egin, komunikabideetan ezagututako berrien bidez norberaren ekimenez jasotako gorabeherak direlako. Kasu guztietan, laguntza eskaini da komisarian edo epaitegietan salaketak aurkezteko.

37 alditan, Ikusguneri sexu-orientazioagatiko, identitateagatiko edota genero-adierazpenagatiko diskriminazioarekin lotutako gorabeheren berri eman zaio. Txosten honetan 28 bildu dira, eta beste bitan genero barruko indarkeria-gertakariak izan dira, Ikusgunen bildu ez direnak. Beste gertakari batek lotura handiagoa zuen trans pertsona baten aurkako sexu-eraso batekin, eta 6 aldiz ez dugu izan gertakarian beharrezko adierazlerik gorabeheren atalean bildu ahal izateko, baina inoiz ez dugu zalantzan jartzen lekukotza horien egiazkotasuna.

Txostenak Ikusgunek 2023ko urtarrilaren 1etik 2023ko abenduaren 31ra bitartean ezagututako gorabeherak jasotzen ditu. Hauek izan dira harremanetan jartzeko bideak: gertakariak salatzeko telefonoa, salaketa presentziala, sare sozialak eta horietan bilaketa aktiboa egitea, online salaketa web bidez (www.ikusgune.eus) eta prentsa idatzian eta digitalean. Gertakaria ezagutu ondoren, Behatokiaren barne-fitxa batean jasotzen da. Gertakaria aurrez aurre jakinarazi ez bada, kaltetutako pertsonak bertaratzera gonbidatzen ditugu, arreta hobea emateko modu lasaian. Informazio guztia bildu ondoren, jarraitu beharreko urratsak baloratzen dira: laguntza medikoa edota juridikoa, salaketa publikoa, etab.

Ikusgunek Gasteizko Udaleko berdintasun-zerbitzuarekin koordinatzen ditu kaltetutako pertsonak izan ditzakeen beharrak. Aitortu behar dugu koordinazio horrek arrakasta handia izan duela azken hilabeteetan, eta, beraz, udal-politikarekin eta gizarte-zerbitzuekin batera egindako lanak emaitza onak izan dituela.

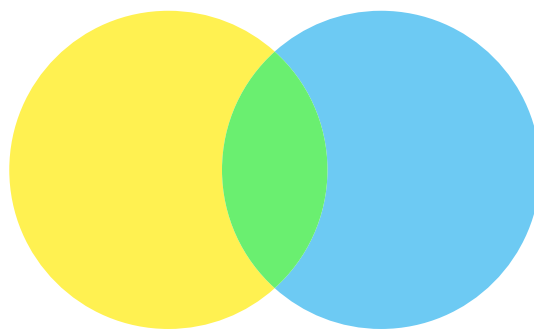
Indarkerien mailaketa

ERASOA. LGBTI+ pertsonen aurka edo kolektibo horrekin elkartzeagatik gerta daitezkeen indarkeria fisikoak edota ahozkoak, hala nola irainak, mehatxuak, barregarri uztea, bultzadak, jipoiak...

GORROTO DISKURTSOA. LGTBI+ kolektiboaren aurkako gorrotoa sortu nahi duten adierazpenak, haien aurkako estigmatizazioa, diskriminazioa edo indarkeria bilatu nahi dutenak.

IRAINA. Irainak edo mespretxua, normalean hitzezkoak, baina LGTBI+ pertsonetara keinu edo begiradetan ere ager daitezkeenak.

DISKRIMINAZIOA. Pertsona bati sexu-orientazioagatik, genero-identitate edo genero-adierazpenagatik, jatorriagatik, kulturagatik, erlijioagatik... ematen zaion tratu desberdina eta kaltegarria.

03. GERTAKARIAK

Jarraian Gasteizen eta Araban ezagutu ditugun eta VII. Ikusgune Txosten honetan zenbatuak izan diren gertakariak azaltzen dira:

1/2023 Gertakaria

Data: 2023/02/03

Lekua: Etxea/Bizilagunen komunitatea

Tipologia: Iraina

Deskribapena:

Gertakariaren berri ematen duen pertsonak adierazten du emakume batek egunero iraintzen duela “maricón” deituz. Hitzezko erasoak etengabeak dira, eta azken aldian, kafean txistua bota dio. Irainak eraso bihurtzeak kezkatzen duela adierazi du.

2/2023 Gertakaria

Data: 2023/02/04

Lekua: Etxea/Bizilagunen komunitatea

Tipologia: Gorroto-diskurtsoa

Deskribapena:

Pisukideak sexu-harremanak izaten saiatzen da, baina gertakariaren berri eman duen pertsonak uko egiten dio eskaintzari, eta horri buruzko komentario homofoboak jasotzen ditu.

3/2023 Gertakaria

Data: 2023/02/07

Lekua: Ikastetxea

Tipologia: Jazarpena eta larderia

Deskribapena:

Ikaskide batzuek komentario homofoboak egiten dituzte. Horren adibide bat da ikasgelan LGTBI+ gaiaz edo gai feministaz hitz egiten denean, adibide txar gisa aurkezten dutela, seme-alabengan balio matxistak irakatsiko lituzketela adieraziz, “[para evitar que] salgan amariconados como tú”, “Esto con Franco no pasaba”, “ojalá que vuelva la peseta y os extinguís” eta “bujarra” bezalako irainak gehitzen zaizkio. Gainera, hainbat eraso jasan ditu, hala nola lepokoak edo zango trabak. Nahiz eta zentro jakinaren gainean egon eta neurriak hartu dituen, erasotzaileek bere portaerarekin jarraitzen dute.

4/2023 Gertakaria

Data: 2023/02/09

Lekua: Ikastetxea

Tipologia: Eraso

Deskribapena:

Erasoa jasan duen trans-mutila lantalde batean dago beste lankide batzuekin eta erasotzailearekin. Taldea lana amaitu nahi duten eta lana oztopatzen duten pertsonen artean banatuta dago, eta horiei laguntzeko eskatzen zaie. Halako batean, lankide bat okertzen da eta taldeko boikotatzaileek errua botatzen diote. Hitz-truke batean, erasotzuak iseka batzuk jasan zituen, eta erasotzaileak esaten dio: *“¿Quieres que esto lo arreglemos en el patio?”*. Behin patioan, erasotzailea trans mutikoaren bila doa eta eskolatik kanpo doaz. Erasotzaileak esaten dio: *“tú vas muy chulo”*, eta leku baztertu batera eramaten du, buruan eta bularrean hainbat kolpe emateko. Horren ondorioz, hainbat txikoi ditu eta, ziurrenik, saihets bat hautsita.

5/2023 Gertakaria

Data: 2023/02/22

Lekua: Lantokia

Tipologia: Iraina

Deskribapena:

Gertakariaren berri ematen duen pertsonak begirale gisa egiten du lan, eta goizero hainbat ikastetxetako ikasleen bisitak jasotzen ditu. Ikasturte hasieratik, ikasleek *“marikoi”* gisa identifikatzen dute, ostadarrarekin txapa bat daramalako eta, noizean behin, azazkalak margotzen dituelako edo ilea tindatzen duelako. Adierazpen hori behin eta berriz gogorarazten zaio bisita osoan zehar, eta giro oso zaila sortzen dute.

6/2023 Gertakaria

Data: 2023/02/24

Tokia: Instituzioa

Tipologia: Gorroto-diskurtsoa

Deskribapena:

Trans infantzien existentzia ukatzen duen liburu baten aurkezpena salatzen da. Gainera, argitalpen honen egileek honako adierazpen hauek egin dituzte:

“Dentro de 10 años, cuando tu hija se corte, el pito se suicidará”

“Pues si te lo dijo con 5 años, es que tú la transexualizaste”

“Lo que hacéis los trans es terapia de conversión”

“Os pagan las farmacéuticas para que mutiléis a menores”

7/2023 Gertakaria

Data: 2023/02/25

Lekua: Lantokia

Tipologia: Diskriminazioa

Deskribapena:

Zenbait denboraz geroztik lankideen eta nagusi batzuen mespretxuzko keinuak eta komentarioak nabaritzen dituela jakinarazi du. Ohikoa da haren sexu-orientazioari buruzko iruzkinak egitea eta "maricón" deitzea.

8/2023 Gertakaria

Data: 2023/02/26

Lekua: Etxea/Bizilagunen komunitatea

Tipologia: Diskriminazioa

Deskribapena:

Beste bi lagun heterosexualekin partekatutako pisu batean bizi da, eta horiek normalean bere neska-lagunen bisitak dituzte logelan; hala ere, etxeko jabeak debekatu egin dio mutil-lagunak bere logelan bisitatzea.

9/2023 Gertakaria

Data: 2023/03/03

Lekua: Bestelakoak (telefonoa)

Tipologia: Gorroto-diskurtsoa

Deskribapena:

Azaldu duenez, duela egun batzuetatik irainak jasotzen ari da bere lehengusinarekin mutil-lagun ohia telefono mugikorrean; dioenez, lehengusinak urruntzeko agindua du jasotako tratu txarreatatik eta, horregatik, gertakaria salatzen duen pertsonaren bila joatea erabaki du, "maricón" eta "sidoso" deituz, eta sexu-orientazioarengatik "haber roto la familia" esana leporatuz.

10/2023 Gertakaria

Data: 2023/03/06

Lekua: Etxea/Bizilagunen komunitatea

Tipologia: Diskriminazioa

Deskribapena:

Pertsona horrekin etxebizitza partekatzen duenetik, arbuioa sumatu duela esan du. Mespretxuzko keinuak eta beste iritzi batzuk direla eta bere sexu-orientazioak eragin duela uste du. Ez da jarrera homofoboa hautematen duten bizikidetzarekin lotutako gatazkak dituzten lehen aldia. Duela gutxi, etxetik joateko gonbitea egin diote arazo horiengatik, eta horrek okerrera egin du. Oraingoan bizikletaren gurpila apurtu diote, etxebizitzaren zoruan markak utziz.

11/2023 Gertakaria

Data: 2023/03/25

Lekua: Kalea edo parkea

Tipologia: Iraina

Deskribapena:

Bikotekidearekin banku batean egonda, familia bat igaro eta umeetako batek seinalatu eta "maricones" esaten die iseka eginez. Arduradun helduei informazioa ematean, ez zieten jaramonik egin eta mespretxuz begiratu zieten.

12/2023 Gertakaria

Data: 2023/04/08

Lekua: Kalea edo parkea

Tipologia: Diskriminazioa

Deskribapena:

Kalean dagoen trans emakumeak jakinarazi du udaltzainen 3 identifikaziotan, gutxienez, hainbat agentek beren genero-identitatea errespetatu gabe tratatu dutela. Azkenekoan, 2023ko apirilean gertatutakoan, zehazten du NANA ematen duen bakoitzean ohartarazten duela bere erregistro-izena eta -sexua ez datozela bat ez izenarekin ez generoarekin; hala ere, agenteek gizonen hitz egiten diote, "señor" deituz, edo deadnamea (jaiotzean esleitutako izena edo nekronimoa) erabiltzen dute lankideen aurrean.

13/2023 Gertakaria

Data: 2023/05/17

Lekua: Lantokia

Tipologia: Diskriminazioa

Deskribapena:

Duela ia bi urtetik nagusi batek etengabe diskriminatzen eta iraintzen duela dio, "Maricón", "eres un mil leches", "sois unos promiscuos" eta antzeko esamoldeekin. Horren berri ematen dio nagusi hurrenari, eta hark ez du ezer egiten horren inguruan. Salaketa aurkeztu du enpresa-batzordearen aurrean, sindikatuaren bitartez. Ondoren, arduradunak irain zuzenak alde batera uzten ditu eta modu sotilagoan jokatzeko hasten da, beste pertsonen komentarioak eginez, tratatu hotza emanez... Baja batetik itzuli ondoren, goiko hori irain zuzenetara itzultzen da.

14/2023 Gertakaria

Data: 2023/05/19

Lekua: Sare sozialak

Tipologia: Diskriminazioa

Deskribapena:

Bideo batean zalantzan jartzen da pertsona baten profesionaltasuna trabesti izateagatik, "¿Es esto serio?" lelopean.

15/2023 Gertakaria

Data: 2023/05/29

Lekua: Kirola

Tipologia: Bidegabekeria edo iraina

Deskribapena:

Abendutik bi kideren komentario homofoboak jaso dituela jakinarazi du, kirol-testuinguru batean. Hori guztia bere buruarekiko konfiantza eta segurtasuna galarazteko asmoz. Komentarioak esaldi hauek dira: *“maricón de mierda”, “julapa”, “los maricones os libráis de todo”,* etab.

16/2023 Gertakaria

Data: 2023/06/27

Lekua: Kalea edo parkea

Tipologia: Gorroto-diskurtsoa

Deskribapena:

Hainbat pintada ageri dira, honako inskripzio hauekin:

“LGTBI = SIDA EHBildu”

“LGTB = SIDA EHBildu BASURA”

“LGTB BASURA”

“LGTBI = SIDA Bildu”

Pintadak ekainaren 28tik gertu egiten dira, eta bat datoz LGTBI+ ekimenen bultzadarekin. Pintadak garbitu eta jendaurrean salatu ondoren, uztailaren 3an *“EHBildu = LGTBI BASURA”* bezalako pintadekin erreplikatu ziren.

17/2023 Gertakaria

Data: 2023/07/04

Lekua: Garraio publikoa

Tipologia: Eraso

Deskribapena:

Bere bikotekidearekin autobusean zeudela, bigazte haien atzean eseri ziren eta iseka egiten hasi ziren, *“maricones”* eta *“bujarras”* deituz. Autobusez aldatu eta banandu ondoren, gazteak erasotuaurrean eseri ziren, eta gero eta irain zuzenagoak egin zituzten barre artean. Bere geltokian jaitsi zirenean, etxeraino jarraitu zioten, irainekin jarraitzen zuten bitartean. Azkenean, ahoz erasotzen jarraitu zuten ataritik kanpo.

18/2023 Gertakaria

Data: 2023/07/21

Lekua: Kalea edo parkea

Tipologia: Gorroto-diskurtsoa

Deskribapena:

Parke bateko ermita batean, esbastikaren ondoan, *“fuera maricones”* margotuta agertzen da.

19/2023 Gertakaria

Data: 2023/07/26

Lekua: Sare sozialak

Tipologia: Iraina

Deskribapena:

Batez ere gizon homosexualei eta bisexualen zuzendutako hitzorduen aplikazio baten bidez, mezu hauek jasotzen ditu salatzaileak:

“Cómo posáis las maricas”.

“Estamos mirando a ver qué clase de gente vive en nuestro municipio. Cómo os gusta hacer alarde de mariconismo”.

Mezuak bat datoz denboran LGTBI+fobikoen pintaketekin. Gainera, salatzaileak desafiozko eta mehatxuzko begiradak jaso zituen zenbait talderen aldetik.

20/2023 Gertakaria

Data: 2023/08/03

Lekua: Etxea/Bizilagunen komunitatea

Tipologia: Diskriminazioa

Deskribapena:

Salatzailea eta mutil-laguna amonaren etxean bizitzen izateko etxe berean bizitzen hasi eta komentario homofobo, transfobo, arrazista eta xenofoboak egiten hasten zitzaionean. Jazarpen horrek etxea uztera behartzen ditu.

21/2023 Gertakaria

Data: 2023/08/08

Lekua: Kalea edo parkea

Tipologia: Iraina

Deskribapena:

Eztabaidan ari zirela, iraindu egin zuten kalean, *“Maricón”* oihukatuz.

22/2023 Gertakaria

Data: 2023/08/14

Lekua: Kalea edo parkea

Tipologia: Iraina

Deskribapena:

Kuadrilla batek jendaurrean salatu ditu jaietan gertatutako eraso matxisten aurkako mobilizazio batean parte hartu ondoren jasandako komentario homofoboak eta lesbofoboak. Kuadrillan LGTBI+eko pertsona asko daude, tartean bi lesbiana, eta lesbofoboek komentarioak jasotzen dituzte: *“qué pasa os lo pegáis”*.

23/2023 Gertakaria

Data: 2023/08/26

Lekua: Kalea edo parkea

Tipologia: Gorroto-diskurtsoa

Deskribapena:

Emakume trans batek salatu duenez, azken 3 urteetan, goizero, emakume batekin egiten du topo, eta iraindu egiten du: *“engendro”*, *“mariconazo”* eta *“cómo puedes ir con tetas”*, *“tú con VOX no estarías”* eta abar.

24/2023 Gertakaria

Data: 2023/10/04

Lekua: Instituzioa

Tipologia: Diskriminazioa

Deskribapena:

Trans emakumeak azaldu duenez, azken hauteskundeetan botoa emateko eskubidea ukatu zitzaion, NANean agertzen den erregistroko sexuaren eta itxura fisikoaren arteko desberdintasunak direla eta.

25/2023 Gertakaria

Data: 2023/12/04

Lekua: Etxea/Bizilagunen komunitatea

Tipologia: Eraso

Deskribapena:

Familiak tratatu txarrak jasaten jarraitzen duela kontatzen du, eta irain homofoboak eta indarkeria fisikoa, ahoskoa eta psikologikoa jasan zituela. Familiaren etxebizitza utzi eta baliabiderik gabe geratu ondoren, bere gertuko taldea eta bera bere familiak jazartzen dituela salatu du.

26/2023 Gertakaria

Data: 2023/12/17

Lekua: Ikastetxea

Tipologia: Gorroto-diskurtsoa

Deskribapena:

LGTBI+ banderak zirriborratuak agertzen dira eskola batean.

27/2023 Gertakaria

Data: 2023/12/17

Lekua: Lantokia

Tipologia: Diskriminazioa

Deskribapena:

Erregistroko aldaketa erabat amaituta duen trans pertsona batek errolda bat jaso zuen enpresaren aldetik, non antzinako izena eta generoak agertzen diren, nahiz eta enpresak egindako aldaketaren berri izan. Enpresak errorea publikoki mantentzen du, erreklamazioak gorabehera, eta arbitrajea eskatzen du. Enpresak akatsa zuzentzeko konpromisoa hartu zuen arren, lehengo erregistroko sexuarekin agertzen diren zerrendak bidaltzen jarraitzen dute, baina izena zuzentzen. Era berean, enpresak langileen plataformetan eta tresnetan sexua eta izena zuzendu gabe jarraitu zuen.

28/2023 Gertakaria

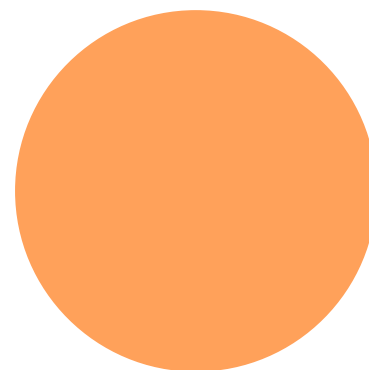
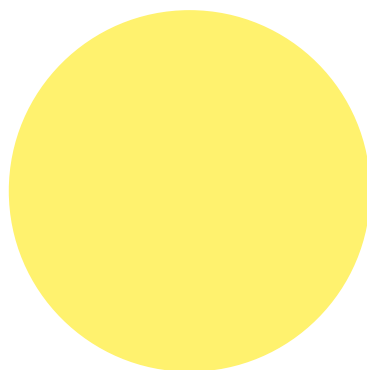
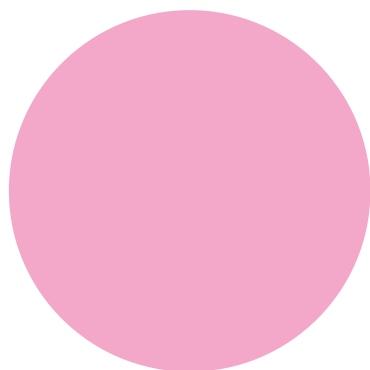
Data: 2023/12/17

Lekua: Lantokia

Tipologia: Diskriminazioa

Deskribapena:

Genero ez-bitarra den pertsona batek ikusi zuen enpresak emandako lan-erroldan genero bat esleitu zitzaiola aldez aurretik kontsultatu gabe; horregatik, genero bat esleitzen bazaio, bere baimenarekin izatea eskatzen du.

• Gertakariak etxean, bizilagunen komunitatean eta familian

LGTBI+ pertsonen aurkako indarkeria hautematen den lekuak dira denbora gehien bizitzen dugun espazioak, hala nola lana edo eskola, eta, jakina, bizi garen etxea.

Txosten honek hainbat tokiei eragiten dieten gertakariak jasotzen ditu. Ezagutu ditugu LGTBI+ pertsonak izateagatik haurrak gaizki tratatu eta diskriminatu dituzten familiak, jaso ditugu diskriminazio-kasuak pisukideen aldetik, bai eta etxejabeen aldetik ere eta etxebizitza bereko errentari heterosexualei eta gay errentariei arau desberdinak ezartzen dizkietenak.

Familiak espazio seguruak direla kontatzen digute, dena ulertzen dutenak eta une zailenetan gurekin daudenak. Dena den, familia, ideia fantastiko horretatik haratago, batzuetan, infernua izan daiteke LGTBI+ pertsonentzat. Ohikoa da gurasoek beren etxeetatik kanporatzen dituzten gazteen kasuak ezagutzea; izan ere, gazte horiek zigorrak jasaten dituzte zain dauden seme edo alabaz heterosexuala ez izateagatik, edo beste senide batzuen aurrean beren harremanak eta bizitzak ezkutuan bizitzera gonbidatzen dituzte. Askotan, LGTBI+ pertsonok familia hautatuak eraiki behar izan ditugu, testuinguru desberdinetatik datozen pertsonekin eta bizitzeko duinagoak diren bizitzak bizitzeko helburuarekin. Horrela, familia-eredu bat ezartzen duen araua deseraiki dugu, arauak aipatzen dituen ontasun-baldintzetan.

Gertakari batzuetan ikus daitekeenez, LGTBI+ pertsonak atez ateko etsaiarekin bizi dira, erasotutako izateko beldurrarekin bizi dira, irainduak izateko beldurrarekin, etxebizitzaren prekaritateak eta problematikak LGTBI+ pertsoneri ere eragiten baitie.

• Gertakariak sare sozialetan

lazko VI. Ikusgune Txostenean adierazi genuenez, sare sozialetan erabat normalizatuta daude LGTBI+fobikoak diren erasoak eta gorrotoaren diskurtsoa, bereziki transfobiari dagokionez. Anonimotasunak eta zigorgabetasunak erraztu egiten dute egunero sektore ultra eta trans baztertzailen aldetik diziplinazko indarkeria erabiltzea sareetan ikusgai izatera ausartzen diren transen generoaren gainean. Diziplina-indarkeria horren jatorri patriarkala arauaren zerbitzura dago. Arauaz ari garenean, mundua heterosexua, bitar sexual-generikoki (gizona-emakumea) eta zisgenero gisa ulertzeko modu bat eratzen duen ideia historikoaz ari gara. Ideia horiek araua edo "normaltasuna" bezala eratzen dira, eta hortik kanpo geratzen da edozein errealitate, "desbideratze" gisa ulertuta. Normala edo naturala denaren ideia hori Interneteko "machosfera" izeneko guruek eta youtuberrek indartzen dute. Horiek bultzatuta, ez da harritzekoa LGTBI+fobiaren haztegi hori azkenean eraso fisikoekin edo gauza larriagoekin amaitzea; gainera, nerabeak dira mezu "maskulinista" horien hartzaile eta gaitzikorrenak.

Gertakarien analisiak

Bestalde, aipatu behar dugu eraso horiek nola gauzatzen diren elkartzeko aplikazioen testuinguruan, batez ere gizon gay eta bisexualei zuzendutakoetan. Kasu honetan, profil faltsuen bidezko jazarpena edo eraso bat jasateko arriskua ohiko kezka dira erabiltzaileen buruetan, eta app-en bidez sexu-afektiboki erlazionatzeko modua aldatzera eta zuhur jokatzera behartzen ditu. Horrela, pertsona horiek beren sexualitateaz modu publikoan eta desinhibituan bizi eta goza dezaketen espazioek espazio publikoaren arrisku eta beldur berberak hartzen dituzte.

• Gertakariak eskola-eremuan

2023an, eskola-testuinguruan sortu diren hainbat gorabehera ikusi ditugu; horietako batzuk begiraleen diskriminazioa izan dira, genero-adierazpenagatik; beste batzuek LGTBI+ pertsonen eskolan jasan behar izan dugun ohiko indarkeriarekin izan dute zerikusia; eta beste batzuetan, berriz, LGTBI+ pertsonen eskubideen aurkako argumentario ultrasukuindarra agertu dela ikusten da.

Ikuspegi feministak maiz gehitzen diren arren, ikasleek arau zisheterosexualaren eskemak barneratzen jarraitzen dute, eskema hori alderdi positiboarekin lotuz, eta, aldi berean, errealitate arauaren beste eta disidente guztiak aintzat hartu gabe eta haiei eraso eginez. Irakasleen azken urteetako lana aitortu behar da, baina argi dago ez direla arrakastatsuak izan, edo ez behintzat kasu guztietan, orain arte indartutako ahaleginak, irakasleen konpromisoarekin zerikusirik ez duena, baizik eta, ziurrenik, beharrezko baliabide eta estrategiarik ez dagoelako.

Aipatu behar da genero-adierazpenagatik eta trans identitateengatik erasotzen ari direla, eta horrek indarkeria-giroa sortzen duela hezkuntza-testuinguruetan. Hori gertatzen da giro soziopolitiko batean, non LGTBI+ kolektiboek eta zenbait legegileri haurrak doktrinatu nahi izatea eta araz kanpoko nahiak eta nortasunak ezarri nahi izatea leporatzen zaien.

• Gertakariak lan-eremuan

Lana, historikoki, LGTBI+ pertsonentzat etsaitasunezko eta nahitaezko ikusezintasunezko espazioa izan da: nahitaezko armairuratze prozesuan desagertzetik hasi eta lankideen edota nagusien indarkeria ugari jasan behar izateraino. Ez dugu ahaztu behar maskulinitatearen eta zisheterosexualitatearen balioak profesionaltasunarekin lotzen direla, eta profesionaltasun horizalantzan jartzen dela genero-adierazpen disidentearen aurrean. Azken hori da trans pertsonen kasua, kolektibo horrek gainerako LGTBI+ pertsonen baino langabezia-tasa handiagoa izateaz gain, lanean duten nortasuna sistematikoki zalantzan jartzen baitiete. Lankideek edota nagusiek antzinako izena eta generoa etengabe erabiltzen dituzte, eta enpresaren sistema informatikoetan eta mezu elektronikoetan erabiltzen dute. Indarkeria horren ondorioz, trans pertsonen prekarizazioa, pobrezia eta bazterkeria gertatzen dira, eta bizi-proiektu propioak, duinak eta askeak egitea eragozten du. Aipatu dugun alderdi elektronikoari dagokionez, transfobia eta enebefobia oinarri dituzten jarrera eta jokabide baztertzailak

Gertakarien analisiak

eta diskriminatzaileak desenkusatzeko erabiltzen da askotan: batzutan, sistema eta lotutako burokrazia erabiltzen dira trans pertsonen nortasuna ukatzeko, Ikusgune ezagututako gertakarietan ikusi daitekeenez, erregistro-aldaketa egin arte edo egin ondoren, "akats informatikoetan" oinarrituta. Genero ez-bitarrekoak diren pertsonen dagokienez, horiek ez daude aitortuta enpresetan erabiltzen diren programa informatiko gehienetan; izan ere, binarismo sexual-generikoaren ikuspegitik sortu ziren, inolako disidentziarik kontuan hartu gabe. Hori bi modutara egituratzen da: alde batetik, trans, bitar eta ez-bitarren aurkako indarkeria erabiltzen du, eta zaildu egiten du lana modu duinean egin ahal izatea eta lan-merkatuaren praktikan desagerraraztea, langile posibletzat ere ez baititu jorratzen. Aurrez aipatu dugun profesionaltasunaren ideia itzuliz, transak eta genero ez-bitarrekoak diren pertsonak lanean zisgenerotzat hartzea behartuta daude, eta passing gabeko pertsona guztiak lan-merkatuaren aurrean "serioa ez den zerbait" bezala geratzen dira.

Arestian aipatutakoa neurri txikiagoan aplikatu daiekete gainerako LGTBI+ pertsonen: LGTBI+ zisgenero pertsonen lortutako aurrerapenak gorabehera, sistema patriarkalaren diziplina-indarkeria jasan dezakete pertsona horiek, batez ere lumadun pertsonen. Horrela, gizon gay edo emakume lesbiana batek, baldin eta bere genero-adierazpenen sistemak ezarritako binarismo sexual-generikotik aldentzen badute, edozein motatako jazarpena edo diskriminazioa jaso dezake, bai lanean, bai hautaketa-prozesuetan, bereziki horiek jendeari arreta ematen diotenean.

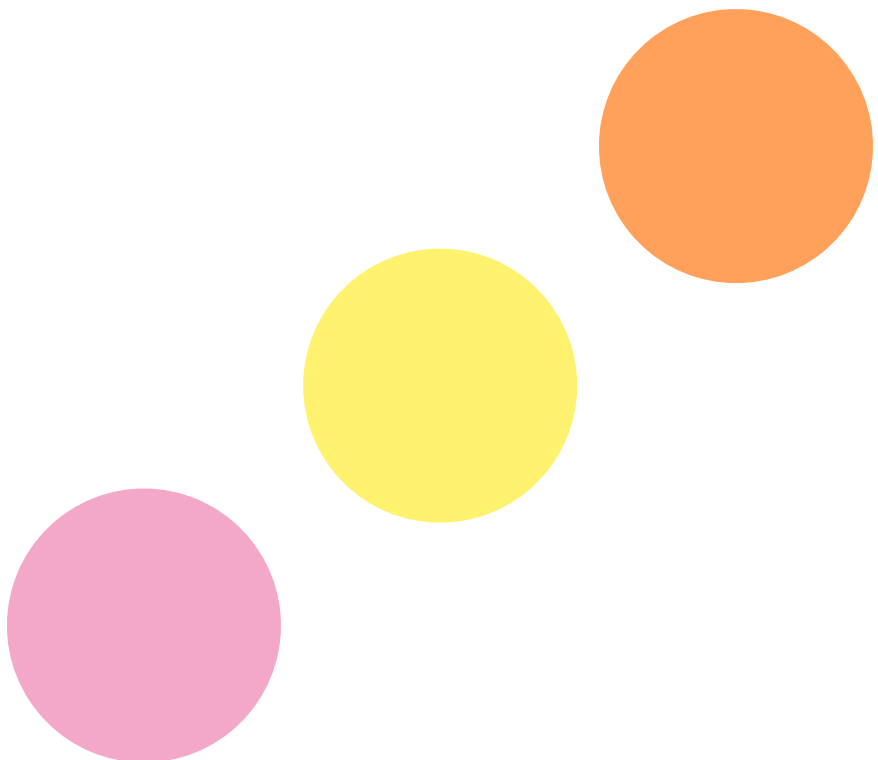
Azken finean, lana sistema sexual-generiko patriarkalaren esparru diziplinatzailea da. Horrela, lan-eremuan LGTBI+ pertsona asko egunero ikusezin bihurtzen dira, lotura baitago zisheterosexualitatearen eta arauzko genero-adierazpenen eta profesionaltasunaren ideien artean. Horrela, lan-merkatuak passing gabeko pertsonak hautaketa-prozesuetatik kanpo uzten ditu, bazterkeriaren eta prekaritatearen zirkulua elikatuz eta LGTBI+ pertsonak langabeziara edo lan zehatz batzuetara baztertuz, eta era berean, lan-eremuan ikusgai dauden LGTBI+ pertsonen gaineko diziplina-indarkeriak gauzatu.

• Gertakariak espazio publikoan

Ikusguneko boluntarioen taldeak adierazi zuen beharrezkoa zela espazio publikoa "berjabetzea". Ideia hori etengabe errepikatzen da denboran, zisheteropatriarkatutik sortutako espazio publiko batean bizi baikara, non zis gizona, heteroa, zuria eta klase altukoa zen erdigunea. Orduz geroztik hainbat borrokari esker (feminista, arrazakeriaren aurkako edo LGTBI+) aldaketak gertatu diren arren, oraindik ere espazio publikotik LGTBI+ pertsonak bazterretara itzultzea da helburua: armairuan ikusezin bihurtzeko indarkeria ezartzea, arlo domestikora edo pribatura mugatzea, pribilegio gisa "nabaritzen" ez dena aurkeztea... Zishetero gisa pasa daitezkeen LGTBI+ pertsonak men egin dezaten bilatzen da, eta passing gabeko pertsona horiek gizartearen bazterretara itzultzea.

Gertakarien analisiak

Ez da kasualitatea espazio publikoan erregistratu izana 2023an gertakari gehiena. Lehenik, espaziorik ikusgarrien delako, eta, bigarrenik, komunitatea osatzen dugun espazioa delako. Horregatik, gizarte-mugimenduen aldarrikapen historikoetako bat espazio publikoen okupazioa, etsipena edo birjabetzea izan da; borroka horren ondorioz, espazio atseginagoak eraiki dira pertsona guztientzat, eta LGTBI+ pertsonak, besteak beste, ikusgarriagoak izan daitezke eta eskubideak izan ditzakete. Horren aurrean, erasoak sistema patriarkalaren emaitza gisa irakurri behar dugun erreakzioa dira, eta komunitatetik eta elkarri laguntzeko sareetatik baino ezin zaie aurre egin.

O4. EZTABAIDA ETA ONDORIOAK

2023an, Ikusgunek 37 gertakarien berri izan du eta horietatik 28 txosten honetan jaso dira, txosten honetan bertan aurretik azaldutako metodologia aplikatuz.

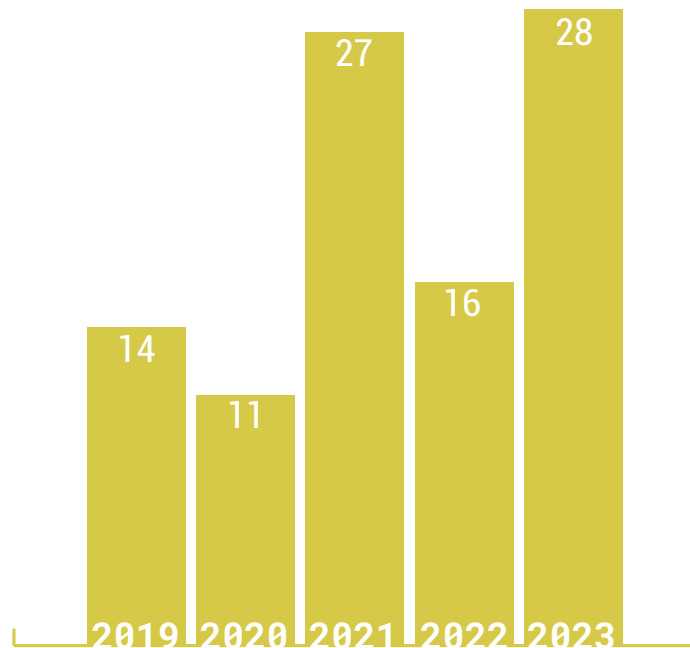
Hain zuzen ere, 2023. urtea da Ikusgunek abian jarri zenetik gertakarien ezagutza handiena lortu duen urtea, nahiz eta horietako batzuk txosten honetatik kanpo utzi diren, behatoki honen lan-eremuari bat datorren indarkeriak ez baitira.

VII. Txosten honek indarkeria enebefobikoaren kasu bat aurkezten du, genero ez-bitarrekoak diren pertsonen aurka gauzatzen dena. Funtsezkoa da pertsona horien aurka egiten den ekintza espezifikoa agerian uztea, identitate horiek onartu berri diren trans legeetatik kanpo geratu baitira.

Azken urteotan, Ikusgunek, Gasteizko Udalarekin batera, indarkeria matxistak salatzeko eta ezagutzeko harreman-bideak zabaltzeko hainbat ekimen egin ditu. Horien artean daude Udalaren publizitate-argitalpenak, sare sozialetako zabalkundea eta Ikusgunek antolatutako jarduerak eta sortu diren aliantzak. Ikusgunen egunero egiten dugun lana eta arreta kontuan hartuta, LGTBI+ aktibistekin eta pertsonen izandako elkarrizketetan **ikusi dugu ekimen horiek udalerriko LGTBI+ herritarren artean segurtasun-sentsazioa sustatzen duen giroa sortu dutela, eta, aldi berean, haien ahalduntzea bultzatzen dutela.** Salaketaren garrantziari buruzko kontzientziazio-maila (bai salaketa judiziala edo soziala) gero eta handiagoa da Gasteizen: **LGTBI+fobiaren aurkako laguntza-baliabideak daudela transmititzen ari gara.**

Ematen ditugun datuen arabera, berriz ere errepikatu nahi dugu **ezagutza horiek guztiak edukitzea ez dela txarrera hartu behar, LGTBI+fobiaren egoera ezagutzeak ez duela helburutzat LGTBI+ biztanlerian beldurra sortzea. Informazio hori guztia eskaintzen digun positibotasunetik bideratu behar dugu,** datuak izan behar ditugu, haien testigantzak ezagutu behar ditugu eta funtsezko puntuak aztertu behar ditugu. Zalantzarik gabe, guztion artean indarkeria matxistarik gabeko udalerririk bat eraikitzen ari gara. Ikusgunek erakusten du zer erakundeok eta gizarte-mugimenduok lagundu behar dugun testuinguruak eraldatzen, espazio atseginak sortzen. Zalantzarik gabe, **Gasteiz gero eta udalerririk atseginagoa da LGTBI+ pertsonentzat, haien eskubideak defendatzeko konpromisoagatik.** Duela 30 urte berdintasunezko bikoteen lehen ordenantzarekin gertatu zen bezala, gaur egun Gasteiz LGTBI+ pertsonen eskubideen defentsarekin bat datorren udalerririk da.

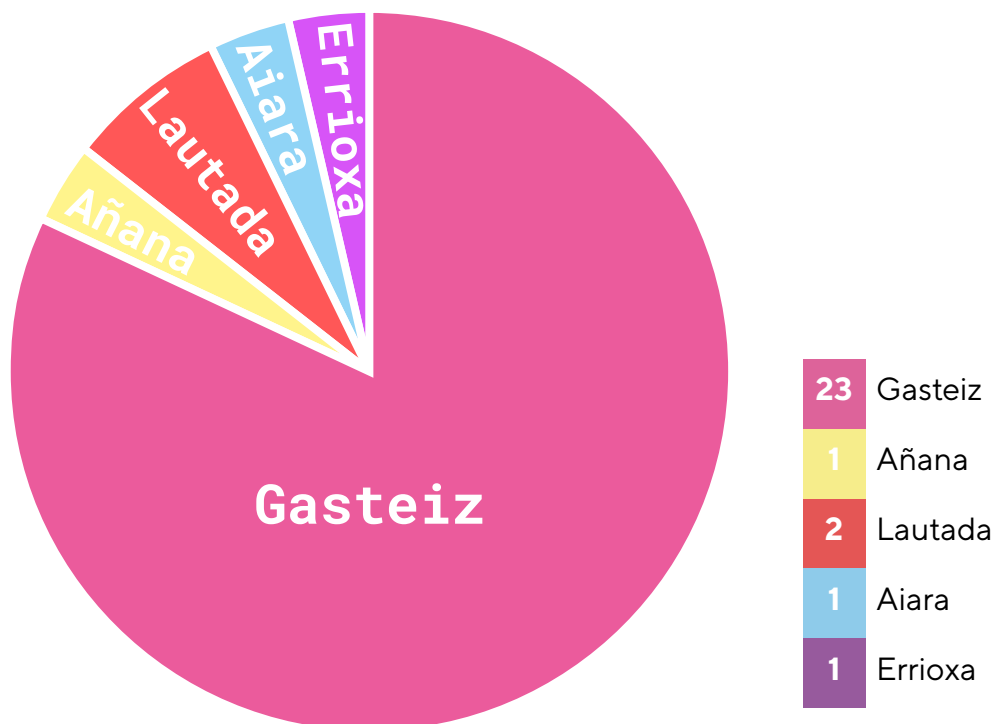
Gertakariak

Datuen arabera, 2023an 28 gertakarien berri izan da. Ikusgunek inoiz baino gertakari gehiago izan dituen arren, gutxieneko adierazleei buruzko ezagutzak aurreko urteetako zifraren antzekoa ematen digu.

Adierazi nahi dugu zenbatutako gertakari batzuk, zehazki pintadak agertzearekin lotuta daudenak, leku berean gertatu direla egun desberdinetan, eta pertsona berberak egindakoak direla, ziurtasun osoz. Ekintza errepikatuak izan arren, txosten honetan gertakari bakar gisa kontabilizatu dira. Era berean, etxebizitzetan eta familian, lanpostuetan eta ikastetxeetan gertatutako gertakariak ikusi ditugu. Behin bakarrik gertatu diren arren, indarkeria horiek denbora luzeagoan errepikatzen dira.

Tokia

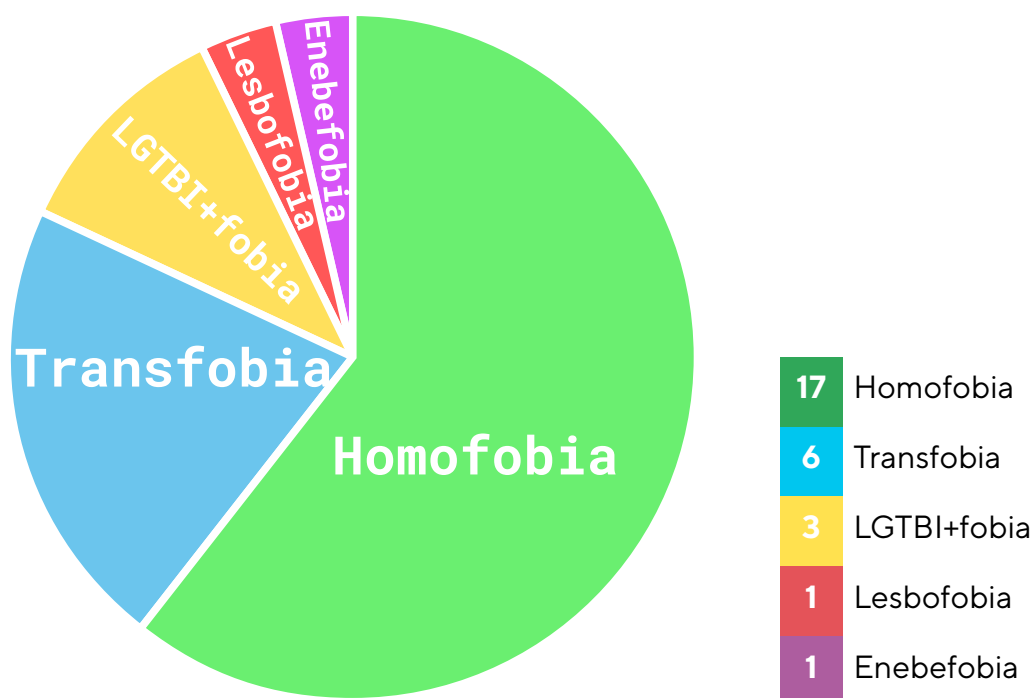

VII. Ikusgune txosten honek Gasteizen ezagutzen diren gertakariak aurkezten ditu, eta hori posible da Lumagorriren eta Gasteizko Udalaren arteko lankidetzaz-hitzarmenaren ondorioz. Horrela, LGTBI+fobiaren egoerari buruzko etengabeko behaketa dago gure udalerrian. Hala ere, baliabiderik ez izan arren, lurraldeko beste kuadrilla batzuetan izandako gertakarien berri izan dugu.

Hala ere, argi dago Gasteizko zifra proportzionala dela gure udalerrian bizi den biztanle kopuruarekiko, gainerakoekiko. Era berean, azaldu behar dugu Añanaren kasuan eragina udal-hauteskundeetan testuinguruan egindako hauteskunde-bideo bati dagokiola; ekitaldi hori, kuadrilla honetan gertatu bada ere, lurralde osoa gainditzen du.

Tipologia

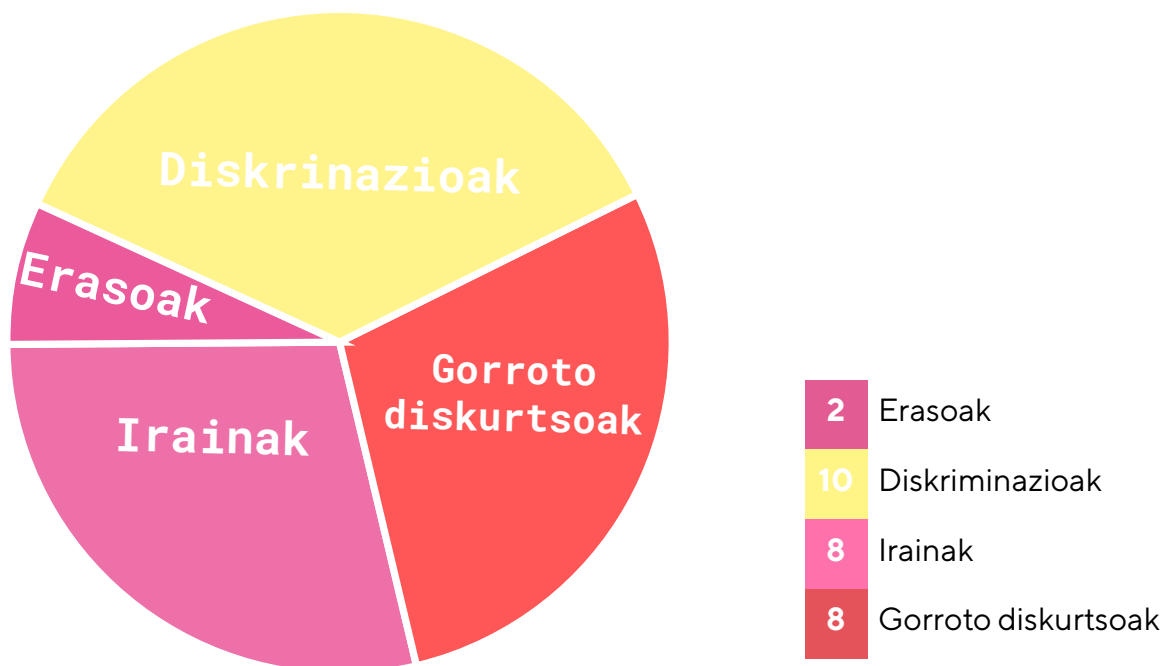

Gay kolektiboaren ikusgarritasun handiagoa gertakari homofobo gehiagotan islatzen da; hala ere, genero disidentearen aurkako indarkeriak oso ohikoa izaten jarraitzen dute. Zehazki, trans pertsonen aurkako indarkeria 8 gertakari ezagutu ditugu, 6 transfobia kasu eta enebefobia kasu bat (genero ez-bitarrekoak diren pertsonen aurkako indarkeria); gainera, mutil trans baten aurkako sexu-eraso kasu bat gehiago gehitu behar dugu. Azken gertakari hori Ikusguneak ezagutu du, baina txosten honetan ez da ageri, metodologian emandako arrazoiengatik.

LGTBI+fobiari dagokionez, sigla horiek osatzen dituzten kolektibo guztienganako gorroto-mezuak antzematen dira hiru gertakari ezagunetan. Horrenbestez, sigla horien esanahia ulertzeko adinako sexu- eta genero-aniztasunari buruzko prestakuntza jaso duten pertsonak dira. Kasu horietan, argiago ikus daiteke mezu ultrasensiblen hedapena.

Azkenik, lesbianen, emakumeen arteko harremanen eta sexuaren ikusezintasuna kontuan hartzen jarraitzen dugu, kolektibo horrek jasaten duen indarkeria handiagoa den aldetik. Kasu bakar bat ezagutu izana errealitate horren isla ona da; horrekin batera, Ikusguneak ahalegin handiagoa egin behar du Gasteizen indarkeria hori xehetasun handiagoz ezagutzeko.

Gertakari mota

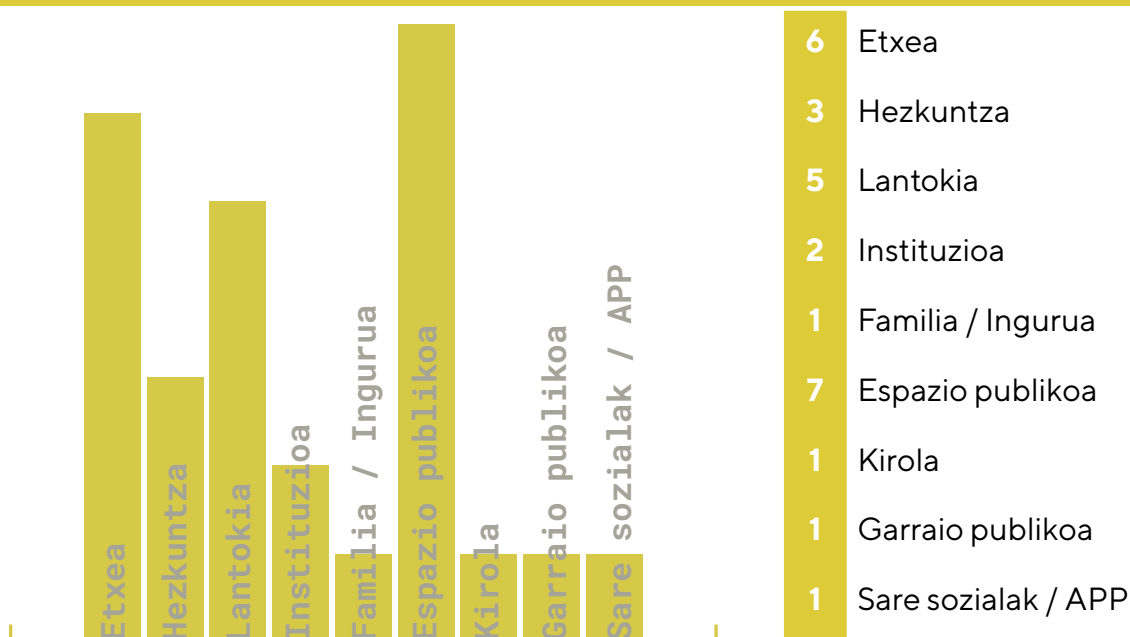

Gorroto-diskurtso batzuk, graduazio baxuagoa dutenez, irain gisa jotzen dira. Hala ere, horiek guztiak kolektibo jakin batzuekiko mespretxua eta gorrotoa sortzea helburu duen diskurtsoaren parte dira. Horrela, ezagutzen diren 28 gertakarietatik 16 gorroto-diskurtsoak dira, erdia baino gehiago.

Aldiz, diskurtso horiek gorrotoaren igoeran jarraitzen dutela eta diskriminazioaren mailetara iristen direla ikusteko aukera izan dugu, 10 kasu espezifiko izanik. Azken mota horrek hazkunde nabarmena izan du orain arte lortutako datuekin alderatuta.

Azkenik, bi eraso fisikoren berri eman dugu; horietako bat familiaren etxean gertatu da urteetan zehar, eta bigarrena hezkuntza-testuinguruan gertatu da.

Eremua

LGTBI+fobikoak diren indarkeriak gertatzen diren eremuen ezberdintasunak argi eta garbi erakusten du indarkeria egiturazkoa dela. Puntu hau txosten osoan zatituena da urtero.

Datu nagusiak aztertuz gero, ikus dezakegu etxea/bizilagunen komunitatea, familiarekin batera, lantokia eta hezkuntza direla indarkeria horiek gertatzen diren leku nagusiak, eta horietan ematen dugula denbora gehien gure bizitzan.

Era berean, espazio publikoari dagokionez, gertakarietako batzuk jai-eremuetan ere gertatu dira, gorroto-mezuak zabaltzeko aukeratutako lekuak dira, pintadez ari gara bereziki.

Kezkaz ikusten ditugu ikastetxeetan horma-irudien aurka egindako ekintzak, ekintza horiek hezkuntza-komunitate osoan duten eragina esanguratsua baita, bereziki erasotako horma-irudia ikastetxeko ikasleen lana bada.

Mezu ultraeskuindarrak

2023an, zehatzago aztertu nahi izan ditugu LGTBI+ kolektiboari zuzendutako gorroto-mezuak. Horrela, ikus dezakegu ezagutzen diren mezuen % 20 baino gehiago ultraeskuineko indarrek argumentarioen bidez, Institutioetan egindako esku-hartzeen bidez, euskarri informatiboen bidez, etab. zabaltzen dituzten mezuen erreplikak direla.

Kasu honetan, eta ezagutzen diren mezuen zehaztasunarekin eta testuinguru soziopolitikoarekin, esan dezakegu gorroto-diskurtsoa areagotu egin dela alderdi politiko horiekin lotuta.

Alderdi horiek gure lurraldean ordezkari politikorik ez duten arren, gertakari horietako batzuetan sumatzen da haien presentzia. Lehen aipatu bezala, Estatuko testuinguruek eragina dute gure kaleetan, nahiz eta Ikusguneren jarduera-eremutik kanpo egon, Gasteizko Udalarekin sinatutako hitzarmenaren esparruan.

Gertakari zbk.	Argumentario ultraeskuindarra jarraitzen duten adierazpenak
3	"Esto con Franco no pasaba" "Ojalá que vuelva la peseta y os extinguáis"
16	"LGTBI=Basura"
18	Esvastica pintada en la pared de una ermita
22	"que pasa os lo pegáis"
23	"engendro" "tú con VOX no estarías"

Argazkia: [Gasteiz Hoy](#)

05. KOLABORAZIOAK

Azkenik, eta txostenean aurkezten diren irakurketa eta perspektibak aberasteko asmoz, aurten erreferentziazko talde eta aktibisten laguntza jaso dugu, hala nola Bilgune Feminista edo iki yos piña narváez aktibista, indarkeria lesbofoboaren egoera edo arauz kanpoko genero-identitateak aztertuz, hurrenez hurren.

BOLLERON KONTRAKO ERASOAK.

Gasteizko Bilgune Feminista.

Bilgune Feministarentzat bollera izatea sistema heteropatriarkalari eta heteroarauari bide disidente bat irekitzeko jardunbide da. Familia nuklearrari alternatiba bat eraikitzeko bide bat da. Bestelako harreman ereduak sortu eta gizartea bestela egituratzeko bideak egitea.

Bollera izatea, beraz, ezin da ulertu ez bada kolektiboan. Egiturak, bestelako harreman ereduak eta bizitzeko moduak ezin direlako norbanako hutsez sortu. Horregatik, guretzat, mugimendu feminista arnagunea da: ligatzeko espazioa, heteroaraua apurtzeko espazioa, espazio segurua, bertan gero eta ikusgarritasun handiagoa daukagu.

Zapalkuntzak elkargurutzatzen dira eta kasu honetan, gutxienez, bi ardatz gurutzaturik topatuko ditugu: indarkeria matxista eta genero disidentziagatik pairatzen den indarkeria. Baina ez hori bakarrik, honi gehitu behar baitiogu klase soziala, arraza, kapazitismoa, jatorria... Gure bizitzak eta esperientziak konplexuak bezain aberatsak dira; nahiz eta honek indarkeriaren jopuntuan jartzen gaituen. Mugimendu feministan gaudenez, jakin badakigu indarkeria matxista oso proportzio baxuetan salatzen dela, eta horrek zifra zehatzak ezagutzea oztopatzen du. Bolleren kasuan ere afera berdinarekin topatuko gara. Gero eta zapalduago, geroz eta salatzeko zailtasun handiago.

Ikusezintasuna indarkeriaren parte da. Garrantziarik ez ematea gure arteko harremanei, laguntasun gisa irakurtzen diren eta bigarren mailako kontsideratzen diren, finean gutxiesten diren harreman afektibo-sexualak. Horri gehitzen zaizkio gure barneko-fobiak eta armairuak. Baita ikusgarri egiteagatik ondoren pairatutako

erasoak ere.

Protokoloek eta salaketarako mekanismoek ez gaituzte asetzen: poliziak ez gaitu babesten, berriz biktimizatu baizik, edo zuzenean erasotzen gaitu. Hortaz, sarri ez dugu bide hori aukeratzen. Kezkatzen gaitu poliziarengandik jasotzen ditugun jarrera matxistak, lesbofobikoak, eta bereziki, arrazistak. Eta kezkatzen gaitu azkenaldian poliziari egiten zaion gorazarrea eta jendartearen artean zabaltzen ari den beldurraren eta segurtasun polizialaren diskurtsoa.

Gure artean etorkizuneko zaintza sistema publiko-komunitarioa irudikatzen ari garen honetan, jakin badakigu ezin bestekoa dela sakonago hitz egitea komunitatean gertatzen diren erasoen eta gatazken kudeaketaz, gatazkek bideratzeko mekanismoez, eta finean justizia transfeminista baterantz eman beharko dugun urratsez. Gure ustez, gatazken eta erasoen erantzun bakarra zigorra eta punitibismoa izatea ez da irtenbidea. Logika hori erabilia heteropatriarkatua indartzen ari baikara, indarkeriaren espirala elikatuz.

Bitartean, erasorik pairatu dugunean, gure praktika eta hautua mugimendu feministara jotzea da. Bertan konpartitzeko, edo honen bidez salaketa publikoa egiteko, bertatik jasotzen baitugu sostengua eta elkar-babeserako espazioa. Espazio honetatik edo gertutik ere bideratu dira bolleren arteko topaketak, bolleren arteko indarkeriari buruz hitz egiteko espazioak, gozamenerakoak, etabar.

Ziurtasunik gabeko garaiak dira guretzat, eskuin muturraren gorakada eta mugimendu erreazionarioen diskurtso esentzialistak mehatxu argia dira trans-maribibollo

kolektiboarentzat. Ez da kasualitatea eskuinak boterea eskuratu ostean egiten dituen lehen aldaketa proposamenen artean, gure gorputzen gaineko erabateko kontrolera itzultzeko proposamenak azaltzea, eta aurrerapauso ziren legeak berriz ere atzera bota nahi izatea. Argi geratzen da sistema heteropatriarkal kapitalista kolokan jartzen dugula, eta hori ez da haien interesekoa.

Trans legea, helmuga ez izan arren, eta nahikoa ez izan arren, pertsona askoren bizitzak bizigarriago egiteko zirrikitu posible gisa ulertzen dugu eta urte askotako borroken osteko lorpen gisa kokatzen dugu. Era berean, adierazi nahi dugu ez dugula bat egiten hainbat norbanako eta kolektibok feminismoaren izenean sustatzen dituzten diskurtso esentzialistekin, emakumegizon binomioa indartzen duten diskurtsoekin. Guk horiek ezartzen dituzten mugak zalantzan jarri eta gainditu nahi ditugu. Badira trans identitatearen barruan izateko hamaika modu. Guk erabakitzen dugu nor garen eta horren alde borrokan jarraituko dugu. Kategoriak eta identitateak ezinbesteko zaizkigu zapalkuntzak eta horien arteko loturak ulertzeko. Gorputza politikoa da eta hortik dihardugu.

Ildo honetan, gogor salatu nahi dugu, azken aldian, Gasteizen ere feminismoaren izenean, talde batzuen parte jasan ditugu erasoak; Gasteizko kaleetan zehar agertu diren kartel,

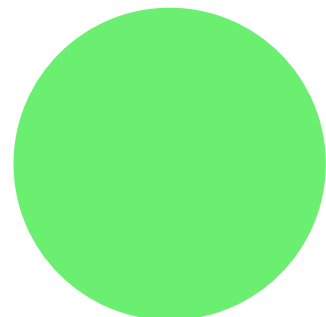
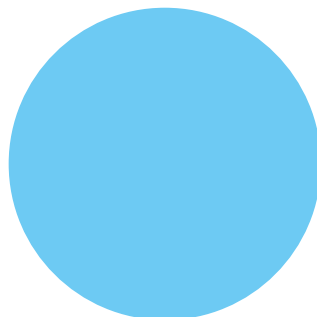
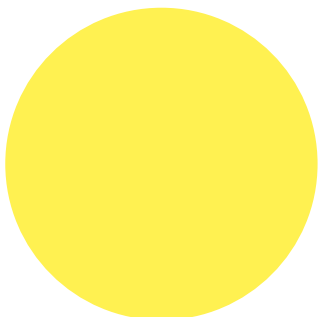
pegatina eta mezu transfoboak, edota sexu langileen kontrakoak. Gasteizko mugimendu feministan ez dugu jarrera transfoborik onartuko eta, era berean, emakume guztien eskubideen alde egingo dugu, baita sexu-langileen eskubideen alde ere, inolako salbuespenik egin gabe.

Erresistentzia guretzat ezinbestekoa da, sistema heteropatriarkal kapitalistaren biolentzien aurrean lehen lerroan jartzen garen gorputzak garelako eta antolatuta gaudelako, estrategiaz utzi geniolako egoteko eta izateko modu estankoetan sinesteari. Ezin dugu amesten dugun mundua eraiki ez baldin bada kolektiboan, garen horri kolektiboak ematen diolako zentzua.

Horregatik, uste dugu egun ezinbestekoa dela aliantza eta sare transfeministak osatzea, norbanako eta kolektiboen artean. Guretzako espazio propioak eraikitzen jarraitu behar dugu; hausnartzeko, antolatzeko, borrokarako tresnak asmatzeko, festarako, arnaguneak sortzeko... Horregatik, behin eta berriro antolakuntzarako eta borrokarako deia egiten jarraituko dugu; auzoetan, herrietan, eskoletan...

Garai ziurgabe eta erreakzionario hauetan, espazio trans-maribibolloak eta horien arteko aliantzak eta zubi lanak indartu ditzagun.

**Gasteizko Bilgune Feminista,
2024ko martxoan**

TRANCENTRALIDADES

iki yos piña narváz.
Activista del colectivo Ayllu.

Al ser solicitante de asilo en el Estado español fui obligada a escoger una nomenclatura de generificación que occidente ha construido para clasificar subjetividades y cuerpos disidentes a un régimen cis-heterosexual. La abogada que acompañó mi caso, me sugería asumir alguna identidad de las siglas TLGBQ+ para que procedimiento pueda ser entendido como un caso de protección internacional por "cuestiones de género". Mi cuerpo-subjetividad no entra ni en esas letras, ni en las casillas que construyen los ayuntamientos, centros de salud y oficinas del Estado español y sus comunidades autónomas para clasificar nuestras trancentralidades.

Esta incomodidad ha sido compartida con mi comunidad y activistas migrantes a la que pertenezco, ante la imposibilidad de reivindicar nuestras trancentralidades; las cuales, las entendemos como manifestaciones transtemporales de cuerpos/subjetividades que existieron y resistieron a la invención que hizo España de los cuerpos que no eran heterosexuales, y practicaban "el nefando pecado de la sodomía" y el travestismo. Estas trancentralidades eran entidades con respetabilidad social comunitaria, muchas veces autoridades espirituales que construían el cuerpo, género y sexualidades de distintas maneras. Muxes (México), Machi Weyes (Ngülumapu, Chile), Tidawinas (Caribe, Venezuela), Enchaquiradas (Guayaquil, Ecuador), Quriwarmi (Perú), son algunas de las trancentralidades que resistieron al proceso colonial heterosexualizante. Al mismo tiempo, algunos registros arqueológicos registran utensilios (cerámica, esculturas), tejidos, representaciones de deidades que evidencian las manifestaciones de expresiones de género más allá de los binarismos que marca occidente,

como es el caso de la cultura moche o mochica.

Nuestras trancentralidades existieron sin los protocolos médicos (hormonación farmacéutica) protocolos jurídicos, (cambio de nombre, asignación de nomenclaturas binarias en los documentos de identidad) esto da cuenta del régimen cis-heterosexual-colonial creado por España para condenar e intentar exterminar nuestra prácticas sexuales, espirituales fuera de la concepción cristianocéntricas del mundo.

Es importante resaltar el exterminio, el aperreamiento como prácticas necro política del régimen cis-heterocolonial ejecutado por España a comunidades ancestrales. El capitán Vasco Núñez de Balboa, conquistador español que, en 1513, registra y ordena el asesinato a una parte de la comunidad Quarecua (indígenas en lo que hoy se conoce como Panamá) que habían practicado relaciones "homosexuales" y registra en sus crónicas la práctica del travestismo: "hombres que vestían como mujeres", como un proceso aberrante, que debe ser condenado con la muerte.

Este registro histórico de las trancentralidades permite reivindicar nuestra existencia más allá del binarismo y de las siglas TLGBQA+ que no recoge la complejidad de nuestros cuerpos y herencia cultural. Asumirnos simplemente como "parte de la comunidad TLGBQA+", "es reducir nuestra existencia y deshonorar cuerpos históricos que nos antecedieron. Evidentemente, ha sido estratégico e importante reivindicar derechos de los cuerpos disidentes sexuales y de género usando los códigos contemporáneos. Esta reflexión no es con la intención de deslegitimar la lucha de la comunidad TLGBQA+

contemporánea, ni la formas de transición tal cual se conoce contemporáneamente. Pues he usado esa herramienta disponible para existir dentro de muchas limitaciones legales, sobre todo para cuerpos migrantes en el Reino de España. Hago esta reflexión para abrir posibilidades a nuestra existencia más allá de las formas actuales que construyen los Estados-Naciones de occidente y encontrar formas justas de reparación al daño colonial que ha generado el proyecto cis-heterosexual que generó España en nuestro territorio. No existe proceso de colonización sin proceso de cis-heterosexualización como parte del mismo proyecto necropolítico. De tal manera, que contemporáneamente, en el territorio español y en sus comunidades autónomas no se reconozca la existencia de nuestras trancentralidades sigue siendo una práctica colonial de exterminio de nuestras existencias, de intento de borrado de nuestras herencias originaria y un sometimiento violento a dispositivos identitarios avalado por instituciones médicas y jurídicas que debemos asumir las disidencias sexuales transestrales que resistimos en España y sus comunidades Autónomas.

Esta discusión tiene muchas derivas y me planteo algunas interrogantes que quisiera que resonaran colectivamente:

¿Cómo reivindicar las Trancentralidades sin ser simplificadas en un formulario médico, jurídico, de un ayuntamiento que solo piensa nuestra existencia con una nomenclatura estandarizada en casillas : no binario, tercer género, u otra opción? ¿Cómo promover políticas públicas de reconocimiento de la ancestralidad como parte de la diversidad cultural y de género, sin que estén subordinadas a los protocolos médicos y jurídicos de transición que construyó España, sus comunidades autónomas a través de las leyes de identidades de géneros?, ¿cómo desfolklorizar y desexotizar la mirada blanca española sobre estas trancentralidades al ser incluidas en programas y políticas públicas relacionadas con migración y expresiones/identidades de géneros?, ¿cómo posibilitar la existencia de estas Trancentralidades en los documentos de identidad en el Estado español?

